

RADNA GRUPA NA TEMU OKOLIŠA ZAVRŠNI DOKUMENT

Ancona, 27. svibnja 2010.

Uvod

Prezentacija predstavnika Europskog parlamenta o novoj strategiji Europske komisije 2020., koja raspoznaje tri pokretača rasta, koji se trebaju provesti kroz konkretne akcije na europskoj i nacionalnoj razini: inteligentan rast (promoviranje znanja, inovacije, obrazovanje i digitalno društvo), inkluzivni rast, održiv razvoj (koji uključuje posebnu strategiju zvanu 20/20/20, što znači da se do 2020. godine ispuštanje otrovnih plinova koji uzrokuju efekt staklenika treba smanjiti za 20%, energetska efikasnost se treba poboljšati za 20% i 20% potrošene energije treba potjecati iz izvora obnovljive energije), je bila okvirna tema Radnog stola za okoliš.

Velik broj prezentacija, izvješća, iskustava i projekata od velikog interesa i značaja, predstavljeni od strane predstavnika sustava gospodarskih komora, javnih institucija i privatnog sektora i stručnih udruga istaknuli su da su održivost okoliša i energetska održivost, tehnološka inovacija procesa, posebice kulturna te načela društveno odgovornog poslovanja, postali osnovni pokretači konkurentnosti i oporavka lokalnih gospodarskih sustava.

Strateške smjernice

Osnovne teme o kojima se raspravljalo i koje su se analizirale s različitih gledišta su bile sljedeće:

- **A.** Nova definicija Društveno odgovornog poslovanja
- **B.** Strateška uloga energetske i okolišne varijable

A. Sudionici su složno prihvatili integraciju aspekata vezanih za društveno odgovorno poslovanje s aspektima održivog okoliša i energetske održivosti: integralni pristup održivog razvitka treba se shvaćati ne kao trošak za privatne i javne organizacije, već kao investicija koja u srednjem periodu donosi konkurentnost, prednost za okoliš te ekonomsku i društvenu prednost jer potiče i otvara nova radna mjesta (Green Jobs, nove poslovne mogućnosti za dinamična poduzeća, potiče inovaciju i istraživanje, pospješuje reputaciju i imidž, što znači i povjerenje, smanjuje ovisnost o već oskudnim prirodnim resursima. Čimbenik okoliš/društvo je dakle strateški imperativ.

Gospodarske komore postaju sve više ključna orijentacijska točka i odgovor za poduzetnike, partner od povjerenja, kompetentan za lokalne i međunarodne institucije, stručne udruge. Sustavno se radi na potpori SMP s konkretnim metodološkim akcijama i instrumentima kao što su: talijanska mreža šaltera DOP, škole EMAS za formiranje savjetnika i revizora okoliša EMAS i lokalne inicijative kao što je Projekt Veneto Responsabile (Odgovorna regija Veneto), Projekt PRESA – promicanje energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije na Jadranu te osnivanje specijaliziranih tvrtki koje djeluju u ovom sektoru (npr. CISE i ARIES).

Pošto su komore centar poslovnog zbivanja i razmjene različitih interesa (poduzeća, udruga i građanstva), počele su usmjeravati svoju informativnu i sadržajnu ponudu i na škole (CSR&Scuola) i samo građanstvo/potrošače koji će, uz primjerenu informiranost, tj. putem točnih i pristupačnih informacija, biti u stanju odabrati proizvode koji su ekološki prihvatljiviji usmjerujući tako tržište i pospješujući kvalitetu življenja.

B. Učinkovito upravljanje energijom i oskudnim izvorima te poštivanje okoliša postali su danas *imperativ* ne samo za poduzetnički svijet, već i za lokalne vlasti koje su pozvane da se uključe u politiku teritorijalnog razvoja na principima održivosti.

Europski Parlament je utvrdio i definirao pojedine prioritetne mjere za doprinos ostvarenju ciljeva strategije 20/20/20:

- Europska direktiva za smanjenje energetske potrošnje barem do 9% između 2008. i 2016. godine, u kojoj glavnu ulogu igra javni sektor: u Europi 40% potrošnje energije proizlazi iz javnih i privatnih objekata;
- trenutno je u izradi zakon koji obvezuje cijeli sektor graditeljstva da početkom 2020. godine grade samo kuće/objekte s niskom energetskom potrošnjom;
- uključiti kriterije za okoliš, za održivost i energetska učinkovitost u javnim natječajima;
- informativna kampanja, usmjerena na senzibiliziranje i formiranje mladih ljudi;
- uključivanje zrakoplovstva i ostalih sektora (prijevoz i poljoprivreda) u sustav emisije Co2, mjera za promociju hvatanja i geološkog pohranjivanja ugljena (carbon capture and storage);
- promovirati održive i obnovljive izvore energije kao što su solarna i energija vjetra, koji podrazumijevaju daljnji tehnološki i znanstveni razvoj. Prema načelima Europske komisije koncept održivosti uključuje kriterij "proizvodnog ciklusa".

Uzevši u obzir izlaganja, većina javnih ustanova je već primijenila unutar svog teritorija direktne mjere kako bi se provela Europska strategija 20/20/20.

Regionalna Agencija za okoliš (ARPAM) vrši konstantni nadzor mora i obalnog pojasa radi provjere kakvoće mora i kupališta; projekt WAP realiziran u suradnji s regijom Marche s ciljem stvaranja baze podataka o gospodarenju otpadom unutar luka te implementacijom sustava društveno-etičke odgovornosti.

Velik interes pobudila je prezentacija Hrvatskog zavoda za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije i ostali međunarodni projekti : osnivanje informacijskog i podatkovno-komunikacijskog centra u Jadranskoj euroregiji, tečaj za održivi razvoj, integralno upravljanje primorskim područjem, plažama, zajednička mreža za Jadran.

Između ostalog se pričalo o prostornom planiranju kao instrumentu od strateškog značaja za održiv razvoj i zaštitu okoliša, iako, kako bi se dostigao ovaj cilj, neophodne su tehničke kompetencije te stručnost koja se postiže kroz stručno osposobljavanje.

Grad Ancona je istaknuo usku povezanost urbanističkog razvoja i klimatskih utjecaja: oko 72% emisije plinova Green House proizvedenih iz urbanističkih sustava mediteranske regije je uzrokovano visokom potrošnjom energije, samo 3% potrebe primarne energije zemalja Sredozemlja pokriva se energijom iz obnovljivih izvora (isključujući biomase), više od 20% ukupnih emisija ovisi o političkim odlukama na lokalnoj razini.

To znači intervencije za održiv razvoj energetske sustava na lokalnoj razini kombiniranjem energetske efikasnosti i proizvodnje energije iz obnovljivih izvora što bi doprinijelo smanjenju energetske ovisnosti i postotka godišnjeg ispuštanja CO2 te rizika vezanih za okoliš i ljudsko zdravlje, stvorilo bi nova radna mjesta vezana za inovativne i sve više strateške sektore.

Drugim riječima, to znači definirati lokalnu strategiju koja zna kombinirati održivost, inovaciju, sudjelovanje i integraciju: energetska efikasnost stambenih objekata, prijevoza, ispravno upravljanje otpadom, kontrola biološke raznolikosti, kulturni rast i ponašanje svih građana, politike *zeleno* orijentirane javne nabave. Nedavno usvojen (2007.) projekt EASY (Energy Action and System for the mediterranean local communities) i Energetska povelja gradonačelnika (2009.) idu u ovom smjeru.

Osnovnu i motivacijsku ulogu mogu imati i lokalne samouprave, čak i one male, glede Europske strategije 20/20/20, kao što je prikazala općina Ostra Vetere koja se

u travnju 2010. godine pridružila broju od 1300 općina EU koje su potpisale Energetsku povelju ,tj. Povelju gradonačelnika Europske unije, kojom se obvezuje smanjiti 20% svoje emisije CO2 uz pomoć lokalnih akcija za energetske štednje i za valorizaciju alternativne energije. S tim ciljem je prezentiran projekt za realizaciju prvog javnog fotonaponskog postrojenja (5.000 metara četvornih terena i 750KW nominalne snage).

Operativnu strukturu i primjere radnih aktivnosti tijekom zadnjih 20 godina Udruge baltičkih gradova prezentirao je glavni tajnik komisije za okoliš i održivi razvoj, prikazavši ih kao odličan i konkretan primjer za razvoj budućih inicijativa. Proizašlo je to da uspjeh te strukture, koja, između ostalog, ima velike sličnosti s organizacijom Forum JJGK (jadransko - jonskih gospodarskih komora), ovisi o kapacitetu različitih javnih i privatnih subjekata u smislu izgradnje zajedničke i integrirane politike s ciljem teritorijalne održivosti. Prezentiran je projekt CHAMP – lokalni odgovor na klimatske promjene preko integriranog urbanog upravljanja , na kojem sudjeluju 4 zemlje EU, uključujući i Italiju.

Javne institucije bi trebale podržavati sve više GPP (zelenu javnu nabavu) kao pokretača razvoja eko proizvoda i novih poslova te kao instrument smanjenja utjecaja javnih aktivnosti na okoliš. Kako bi se postigla javna nabava zelenih proizvoda nužno je stvoriti suradnju između javnih ustanova i poduzetništva kako bi se u konačnici srele potražnja i ponuda zelenih proizvoda i usluga. Portal *acquisti verdi.it* je projekt koji s jedne strane ima funkciju obavijestiti i informirati potrošače i javne uprave o karakteristikama GPP-a (pošto je nedovoljna informiranost jedna od stalnih prepreka pri razvoju istog), a s druge strane dati vidljivost nacionalnim "zelenim" tvrtkama.

Stručne udruge koje su bile prisutne kao zastupnici poduzeća, još jednom su istaknule potrebu definiranja nove industrijske politike koja se treba usredotočiti na održivost okoliša i energetske održivost, na eko-inovacije te na stručnost, kao razvojne i kompetitivne faktore poduzetnika.

Udruga Marche ističe važnost "suradničke mreže" između svih sudionika, uključujući i sveučilišta i financijske ustanove, kako bi inicijative koje podupiru poduzetnike bile što efikasnije. Riječ je o operativnoj metodologiji rada koja se temelji na sposobnosti usustavljanja kompetencija, zadataka i odgovornosti imajući u vidu krajnji zajednički cilj.

Projekti i inicijative udruge temelje se na ovoj logici suradnje i usmjereni su posebice na poticanje inovacija i istraživanja u sektoru okoliša kao element poslovnog uspjeha: projekt *Innovazione Impresa Marche*, *Developing of a Life-Cycle Thinking Tool Box for SMEs* (LCA-Tools); RIDITT (Program za prijenos tehnologije od sustava istraživanja do tvrtki i kreiranje novih visoko tehnoloških tvrtki; projekt *Ecomarche* (posvećen promociji i širenju certifikata za okoliš); Studija o energetske ovisnosti regije Marche.

Obrtnička komora u Ankoni ističe važnost veće suradnje s financijskim institucijama i javnim upravama pri definiranju strateške intervencije za potporu poduzetnicima, posebice malog i mikro poduzetništva, koji čine naš proizvodni sustav. Posebice se preporučuje integriranje politika ulaganja u intervencije energetske učinkovitosti (koje djelomično već postoje na našem teritoriju) uz stvaranje kredita za ulaganja u energetske učinkovitost. Takva usklađena ulaganja mogu omogućiti povrat investicije u kratkom roku te stvoriti preduvjet za ostale konkurentne prednosti.

Intervencije vezane za okoliš i energetska poduzetništvo trebaju biti "samoodržive" i postati faktori buduće konkurentnosti i profitabilnosti te bi ih trebalo analizirati odvojeno - posebice kada financijski instituti analiziraju ukupne pokazatelje poslovanja - i ne miješati ih s proizvodnim faktorima ili s poslovnim strukturama.

Predlaže se, između ostalog, davanje poduzetništvu instrumenta "energetski check up" koji ima zadatak senzibilizirati upravu poduzeća za moguću uštedu energije te koji uključuje definiranje, smanjenje troškova te mogućnost uključivanja proizvodnje iz obnovljivih izvora.

Istraživački centar u Ankoni ističe da čak i za regionalne poduzetnike zelena ekonomija može postati važan čimbenik prilike za oporavak pošto se radi o tržišnom segmentu koji je u stalnom rastu po prihodima i radnim mjestima. Preusmjerenje proizvodnih modela i dnevnog životnog stila, istraživanje i inovacija i veća potpora javne uprave za širenje održivosti mogu postati prekretnica u aktualnoj ekonomskoj krizi.

Na popodnevnoj sekciji Radne grupe dalo se puno prostora prezentacijama uspješnog poslovanja te iskustvima "Zelene luke" na Jadranu.

Lučka uprava Rijeke je prikazala aktivnosti EcoPort Foundation – u koje su uključene 122 europske luke – za razmjenu iskustava glede inovativnih rješenja za realizaciju novih projekata kao što su: EcoPort Noise Management System for ports (NoMEPorts), World Port Climate Initiative (WPCI). Hrvatska lučka uprava je predstavila svoje projekte: Rijeka Gateway project, Port Reception facility study (Waste management), Definition the noise characterization of Port of Rijeka; Technical assistance on development of cost efficient emission reduction measures in the harbour of Rijeka (Clean Air Management); Ports Sustainable Energy Management System (PERS).

Velik interes su izazvale usluge hrvatske tvrtke IND-EKO koja se bavi upravljanjem i zbrinjavanjem lučkog otpada; Regija Marche zajedno s Agencijom za okoliš ARPAM i Lučkom upravom Ancona prezentirala je rezultate projekta WAP u sklopu kojega je sustav praćenja i upravljanja lučkim otpadom te čija se upotreba sugerira i u drugim lukama jadransko-jonskog bazena, ali istovremeno se istakla potreba usklađivanja troškova zbrinjavanja otpada u lukama.

Završna riječ u izlaganju provincije Ankone istaknula je interesantne čimbenike o kojima treba razmisliti: potreba zajedničke strateške linije na jadransko-jonskom području glede zaštite mora, koja će služiti za prevenciju i za spasilačke usluge u slučaju mogućih ekokatastrofa uključujući i prirodne nezgode i štetu ekosustavima prirodne naravi; buduća uloga luke Ancone (koja je trenutno izvan ugovora NAPA North Adriatic Port Association) je da bi trebala umjesto naftne luke postati *zelena luka*. Ova modernizacija lučkih aktivnosti mogla bi se uspostaviti uz pomoć Benchmarkinga od strane luka Sjeverne Europe pa do luka s obje strane Jadranske obale. Uz suradnju vlasti, grad i luka mogu postati pokretač i centar turizma, enogastronomije, s kratkom lancem od proizvođača do stola, pejzaža, prirodnih ljepota, kulturne baštine kojom je naša zemlja bogata. Dakle, zelena luka unutar "morskog distrikta" karakterizirana kvalitetom, dobrom praksom, proširenom isplativošću, certificiranim aktivnostima vezanima za proizvode, ali još više za putnički prijevoz i krstarenja: središte političke održivosti.

Zaključci (dogovorene mjere)

Sudionici radne grupe su zaključili da je za provedbu europske energetske i klimatske politike nužno definirati zajedničku inovativnu strategiju "suradnje", dogovorom svih sudionika (javnih ustanova, poduzetništva i njihovih zastupnika, sveučilišta, istraživačkih instituta, financijskih instituta, civilnog društva i potrošača/građana) koji bi preusmjerio aktualne kulturalne modele i menadžerske vodeće paradigme temeljene na konzumerizmu kako bi se prešlo na dimenziju održivosti. Nužno je, dakle, usredotočiti se na strateške smjernice koje navodi Europa 2020/20: veliku pozornost usmjeriti prema takozvanom zelenom gospodarstvu (eko-inovacije, održivost energije i okoliša) u smislu poticanja, olakšanja kreditiranja, pojednostavljivanja propisa i birokratske procedure za odobrenje, kreiranje pogodnog okruženja za eko certificirana poduzeća.

Međutim, postoje ograničenja kao što su manjak samosvijesti, specifične stručne spremne i tehnološki know-how, koja postoje ne samo unutar tvrtki, nego posebno unutar javnih ustanova, tj. primarnih sudionika ovog procesa rasta/promjene kulture.

Iz toga proizlazi da definiranje i praćenje puta senzibilizacije, informiranja, stručnih oblika pomaže svim sudionicima tržišta, uključujući i građanstvo, prvim i direktnim sugovornicima gradova koji poprimaju sve više stratešku ključnu ulogu pri realizaciji lokalne politike zaštite okoliša.

Osim toga, neophodno je stvoriti mrežu suradnje sa sveučilištima, centrima za istraživanje i tehnološkim parkovima za razvoj novih modernih i inovativnih tehnika, instrumenata i materijala.

Dakle, cilj je sustavno stručno osposobljavati različite sudionike, spojiti usvojena iskustva u pojedinačnim teritorijalnim zonama i visoko projektiranje koja su došla na vidjelo u radnoj grupi uz pomoć osnutka dva tematska FOKUSA (Društvena odgovornost poslovanja i održivost okoliša i energije) koja zastupaju različiti sudionici koji bi mogli postati mjesto razmjene iskustava, informacija i rezultata eksperimenata te mogućnost da se definiraju zajednički ciljevi, metodologije rada te instrumenti razvoja na jadransko-jonskom bazenu zajedničke svijesne održivosti.

Predlaže se sljedeće:

- ponoviti model talijanskih šaltera CSR kako bi se senzibilizirala i promovirala održivost direktno na MSP na lokalnoj razini te za vrednovanje najbolje lokalne prakse;
- ponoviti model Stručne škole EMAS i CISE za stručnu specijaliziranu spremu;
- ponoviti operativne i tehničke specifikacije predviđene u projektu Odgovorna regija Veneto (npr. shema za samoispitivanje s ekonomskim/društvenim pokazateljima utjecaja na okoliš);
- obogatiti projekt PRESA s dodatnim elementima i idejama izloženim prilikom radova Radne grupe.

Moli se sljedeće:

- poticati turističke djelatnike da se rukovode ekološkim kriterijima očuvanja okoliša prema Pravilniku EU za Ecolabel;
- staviti na raspolaganje svim zemljama i obalnim regijama bazu podataka nadzora mora, posebno onih vezanih za kupališta i dati detaljnije podatke stanovništvu uz mogućnost uključivanja sudionika odgovornih za kupališta;
- pospiješiti razmjenu informacija između dvije obale Jadrana glede fenomena cvjetanja mora.